

Liturgia Domowa

**Modlitwy oraz rozmowy
w rodzinach na niedziele
Okresu Wielkiego Postu 2021**

Gliwice 2021
Do użytku wewnętrznego

Wprowadzenie do „Liturgii Domowej” na Okres Wielkiego Postu 2021 r.

Drodzy Rodzice! Kochane Dzieci!

Okres Wielkiego Postu stwarza wiele okazji do podejmowania troski o obecny w naszych rodzinach Kościół Domowy. Pismo Święte dostarcza nam wielu przykładów obrazujących tworzenie i funkcjonowanie małych, domowych wspólnot. Jedną z nich możemy zobaczyć w domu Akwili i Priscilli w Koryncie (por. 1 Kor 16, 19), w którym św. Paweł znalazł gościnę. Następnie stał się miejscem zebrań braci i siostr na słuchanie Słowa Bożego, na modlitwę i sprawowanie Eucharystii.

W naszej aktualnej rzeczywistości, naznaczonej wieloma ograniczeniami wynikającymi z pandemii koronawirusa, sprawą wielkiej wagi staje się regularna rozmowa rodziców z dziećmi na temat niedzielnej Eucharystii oraz wspólna modlitwa rodzin przy niedzielnym stole. „Liturgia domowa” na Okres Wielkiego Postu stanowią realną pomoc dla rodzin, które się angażują w budowanie Domowego Kościoła.

Kolejny zeszyt z „Liturgią Domową” obejmuje sześć spotkań na kolejne niedziele Okresu Wielkiego Postu; przy czym każde spotkanie składa się z trzech części:

- słuchanie Słowa Bożego;
- rozmowa na wybrany temat nawiązujący do liturgii dnia;
- modlitwa w gronie rodzinnym.

Wszystkim sięgającym po tę pomoc życzymy wytrwałości na drodze budowania rodzinnej wspólnoty w oparciu o wzajemną miłość oraz zaufanie do Bożego Słowa. Niech rozpoczynający się Okres Wielkiego Postu przybliży nas do Chrystusa oraz do siebie nawzajem.

Przygotowanie:

ks. Krystian Piechaczek

1. Niedziela Wielkiego Postu [B]

Czytania mszalne: Rdz 9,8-15; 1 P 3,18-22; Mk 1,12-15.

W najbardziej dogodnej porze (najlepiej po południu) rodzina gromadzi się razem przy stole, na którym znajduje się świeca oraz Pismo Święte. Pierwsze spotkanie może przyjąć następującą postać:

Modlitwa i słuchanie Słowa Bożego

- Ojciec: W imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego.
- Wszyscy: Amen.
- Matka: odczytuje fragment: *Mk 1,12-15*;
- Ojciec rodziny: odczytuje następującą modlitwę:

Módlmy się: *Wszechmogący Boże, spraw, abyśmy przez doroczne ćwiczenia wielkopostne postępowali w rozumieniu tajemnicy Chrystusa * i dzięki Jego łasce prowadzili święte życie. Przez naszego Pana Jezusa Chrystusa, Twojego Syna, † który z Tobą żyje i króluje w jedności Ducha Świętego, * Bóg, przez wszystkie wieki wieków.*

- Wszyscy: Amen.

Rozmowa na temat odczytanej Ewangelii

Pokusy, z którymi zмага się Pan Jezus w dzisiejszej Ewangelii, mają w sobie coś tajemniczego i jednocześnie uwodzicielskiego. Może dzieje się tak dlatego, że każda pokusa zawiera w sobie pewną obietnicę. Jednak nie od razu wiadomo, że nie może być spełniona, bo ten, który ją złożył, miał coś zupełnie innego na myśli: znając nasze słabości, postanowił je wykorzystać przeciw nam, tak aby się stały przyczyną naszego upadku, a w dalszej kolejności naszego uzależnienia się od mocy zła.

Szatan (na kartach Pisma Świętego przedstawiany również jako ojciec kłamstwa) składa Panu Jezusowi trzy propozycje, w których postanowił ukryć swoje zamiary. Pokusa łatwego, pozbawionego

wszelkich zmartwień życia, pokusa posiadania władzy nad innymi dla samego wywyższenia się nad innych oraz pokusa bycia przez wszystkich uwielbianym lub chwalonym – tak prezentują się trzy pułapki, które szatan przygotował Panu Jezusowi. Wielki Post, który rozpoczęliśmy, z różnymi postanowieniami, wyrzeczeniami i innymi ćwiczeniami, służy do tego, aby nie wpaść w pułapkę przygotowaną przez szatana oraz aby uniknąć uzależnienia od zła.

- Czym jest pokusa? W jaki sposób przedstawiają ją np.: różnego rodzaju reklamy?
- Co znaczy, że ktoś jest kuszony albo odczuwa pokusę?
- W jaki sposób Pan Jezus przygotował się na spotkanie z pokusami?
- Co daje nam systematyczna modlitwa oraz praktykowanie postu? W jaki sposób możemy formować osobistą dojrzałość w oparciu o post i modlitwę?
- W jaki sposób możemy się bronić przed skutkami pokusy? O co trzeba w swoim życiu zadbać, aby im nie ulegać?
- W jaki sposób w spotkaniu z pokusami może nam pomóc wierność samemu sobie (tzn. określonym wartościom)?
- Czego nauczyliśmy się z naszych dotychczasowych spotkań z pokusami? Co pomogło nam najbardziej w walce z obecnym w nich złem?

Modlitwa na zakończenie

- Ojciec: Prośmy teraz Jezusa Chrystusa, który stoczył walkę z szatanem i jego pokusami, aby dodał nam odwagi oraz udzielił nam błogosławieństwa.
- Wszyscy domownicy: Ojciec nasz ...
- Ojciec: Niech nas błogosławi i strzeże Bóg wszechmogący i miłosierny: Ojciec i Syn, i Duch Święty, a pokój Pański niech zawsze będzie z nami.
- Wszyscy: Amen.

2. Niedziela Wielkiego Postu [B]

Czytania mszalne: Rdz 22,1-2. 9-13. 15-18; Rz 8,31b-34; Mk 9,2-10.

W najbardziej dogodnej porze (najlepiej po południu) rodzina gromadzi się razem przy stole, na którym znajduje się świeca oraz Pismo Święte.

Modlitwa i słuchanie Słowa Bożego

- Ojciec: W imię Ojca i Syna i Ducha Świętego.
- Wszyscy: Amen.
- Matka: odczytuje fragment: *Mk 9,2-10*;
- Ojciec rodziny: odczytuje następującą modlitwę:

Módlmy się: *Boże, Ty nam nakazałeś słuchać Twojego umiłowanego Syna, † ożywiaj naszą wiarę swoim słowem, * abyśmy odzyskawszy czystość duszy, mogli się cieszyć oglądaniem Twojej chwały. Przez naszego Pana Jezusa Chrystusa, Twojego Syna, † który z Tobą żyje i króluje w jedności Ducha Świętego, * Bóg, przez wszystkie wieki wieków.*

- Wszyscy: Amen.

Rozmowa na temat odczytanej Ewangelii

Dzisiejsza Ewangelia jest zapowiedzią zmartwychwstania i przygotowaniem Apostołów do trudnych dni, które miały już wkrótce nadejść. Wyszyczenie Pana Jezusa, odrzucenie Go przez ludzi, straszliwa męka, a po niej śmierć na krzyżu – to największa próba, na jaką będzie wystawiona wiara Apostołów. Przemienienie Pana Jezusa oraz obecność chwały Bożej na górze miały zwrócić ich uwagę na to, co miało się wydarzyć po zmartwychwstaniu. Jednak Piotr, Jakub i Jan, którzy towarzyszyli Panu Jezusowi, nie mieli rozpowiadać o tym, co widzieli, zanim Syn Człowieczy nie powstanie z martwych.

Całe nasze ziemskie życie jest drogą w stronę przemiany. Pełnym przemienieniem jest zmartwychwstanie, ale ono ma się zacząć już teraz. Dzień po dniu, pokonując grzech i wszelkie zniewolenia, zmartwychwstajemy – wchodzimy w nowe życie, które nie przemija. Przemiana, którą daje przyjaźń z Jezusem, prowadzi nas do takiego życia, wobec którego to obecne wydaje się tylko jego bardzo słabym odbłaskiem. Mimo to nasze obecne życie ma wielką wartość, jest piękne, ale jest niczym w porównaniu z tym, co przynosi Jezus.

- Jak odebrali spotkanie na górze zebrani przez Pana Jezusa uczniowie? Jak zareagowali na Jego przemienienie?
- W jaki sposób dał się im poznać Pan Jezus? Czemu miała służyć Jego przemiana?
- Co uległo przemianie w życiu towarzyszących Panu Jezusowi uczniów?
- Dlaczego Pan Jezus zabronił uczniom rozgłaszać o tym, co zobaczyli i przeżyli na górze?
- Czy zdarzyło się nam już kiedyś przeżyć podobną bliskość Pana Boga w naszym życiu?
- Dlaczego na modlitwie mamy szukać obecności i bliskości Boga? W jaki sposób tej bliskości szukamy?

Modlitwa na zakończenie

- Ojciec: Prośmy teraz Jezusa Chrystusa, który przemienił się w obecności uczniów, aby w świętym czasie Wielkiego Postu udzielił nam łaski nowego początku oraz swojego błogosławieństwa.
- Wszyscy domownicy: Ojcze nasz ...
- Ojciec: Niech nas błogosławi i strzeże Bóg wszechmogący i miłosierny: Ojciec i Syn, i Duch Święty, a pokój Pański niech zawsze będzie z nami.
- Wszyscy: Amen.

3. Niedziela Wielkiego Postu [B]

Czytania mszalne: Wj 20,1-17; 1 Kor 1,22-25; J 2,13-25.

W najbardziej dogodnej porze (najlepiej po południu) rodzina gromadzi się razem przy stole, na którym znajduje się świeca oraz Pismo Święte.

Modlitwa i słuchanie Słowa Bożego

- Ojciec: W imię Ojca i Syna i Ducha Świętego.
- Wszyscy: Amen.
- Matka: odczytuje fragment: *J 2,13-25*;
- Ojciec rodziny: odczytuje następującą modlitwę:

Módlmy się: *Boże, źródło wszelkiego miłosierdzia i dobroci, Ty nam wskazałeś jako lekarstwo na grzechy post, modlitwę i jałmużnę, † przyjmij nasze pokorne przyznanie się do przewinień, które obciążają nasze sumienia, * i podźwignij nas w swoim miłosierdziu. Przez naszego Pana Jezusa Chrystusa, Twojego Syna, † który z Tobą żyje i króluje w jedności Ducha Świętego, * Bóg, przez wszystkie wieki wieków.*

- Wszyscy: Amen.

Rozmowa na temat odczytanej Ewangelii

Pewnie nie spodziewaliśmy się takiej reakcji ze strony Pana Jezusa. Może stawialiśmy bardziej na Jego opanowanie, wyrozumiałość i miłosierdzie wobec grzeszników. Tymczasem scena opisana w dzisiejszej Ewangelii pokazuje, że również uczucie gniewu nie jest mu obce, że z całym zdecydowaniem potrafi przeciwstawić się złu. Jednak mimo iż Jezus gniewa się, a nawet wypowiada ostre słowa, to jednak nie pragnie potępienia człowieka; przeciwnie, Jego gniew jest wyrazem troski o nas. Przecież On przyszedł po to, aby nas zbawić!

Świątynia w Jerozolimie została wybudowana i poświęcona Panu Bogu. Żydzi wyobrażali sobie, że to miejsce będzie domem,

w którym zamieszka Pan Bóg. Pan Jezus nie mógł się pogodzić z tym, że Żydzi tak bardzo zapomnieli o znaczeniu tego miejsca. Inną, równie ważną świątynią, są nasze serca, które od dnia naszego chrztu są mieszkaniem Boga. Dlatego również ta świątynia wymaga oczyszczenia.

- Jaką wartość przedstawiała świątynia w Jerozolimie w oczach Pana Jezusa?
- Dlaczego napotkani w świątyni handlarze odczuli gniew Pana Jezusa? Co było powodem Jego zdecydowanej reakcji?
- Co Pan Jezus miał na myśli mówiąc o zburzeniu świątyni i o jej ponownym odbudowaniu w ciągu trzech dni?
- W jakich sytuacjach mojego życia Jezus mógłby zareagować gniewem? Co jest źródłem mojego gniewu? W jaki sposób go wyrażam?
- Dlaczego najcenniejszą świątynią, jaką posiadamy, jest świątynia naszych serc? W jaki sposób powinniśmy się o nią troszczyć?
- Jak możemy poznać, że w naszych sercach mieszka Pan Bóg?
- Jak wygląda nasza codzienna troska o to, aby Panu Bogu przywrócić właściwe miejsce w naszym życiu?

Modlitwa na zakończenie

- Ojciec: Prośmy teraz Jezusa Chrystusa, który dokonał oczyszczenia świątyni, aby w świętym czasie Wielkiego Postu umocnił naszą wiarę oraz udzielił nam swojego błogosławieństwa.
- Wszyscy domownicy: Ojcze nasz ...
- Ojciec: Niech nas błogosławi i strzeże Bóg wszechmogący i miłosierny: Ojciec i Syn, i Duch Święty, a pokój Pański niech zawsze będzie z nami.
- Wszyscy: Amen.

4. Niedziela Wielkiego Postu [B]

Czytania mszalne: 2 Krn 36,14-16. 19-23; Ef 2,4-10; J 3 14-21

W najbardziej dogodnej porze (najlepiej po południu) rodzina gromadzi się razem przy stole, na którym znajduje się świeca oraz Pismo Święte.

Modlitwa i słuchanie Słowa Bożego

- Ojciec: W imię Ojca i Syna i Ducha Świętego.
- Wszyscy: Amen.
- Matka: odczytuje fragment: *J 3 14-21*;
- Ojciec rodziny: odczytuje następującą modlitwę:

Módlmy się: *Boże, Ty za pośrednictwem swojego Syna pojednałeś ludzkość ze sobą, * spraw, aby lud chrześcijański z żywą wiarą i szczerym oddaniem spieszył ku nadchodzącym świętom wielkanocnym. Przez naszego Pana Jezusa Chrystusa, Twojego Syna, który z Tobą żyje i króluje w jedności Ducha Świętego, Bóg, przez wszystkie wieki wieków.*

- Wszyscy: Amen.

Rozmowa na temat odczytanej Ewangelii

Nocna rozmowa Pana Jezusa z Nikodemem – to jedno z najciekawszych miejsc na kartach Pisma Świętego. Być może przypomina trochę inne rozmowy, które niekiedy prowadzimy z ludźmi wierzącymi, którym brakuje całkowitego przekonania, światła, większej pewności odnośnie wyznawanej wiary. Zdarza się, że niekiedy są oni bardzo blisko odkrycia tego co najważniejsze. Jednak ciągle im się wydaje, że w świecie wiary poruszają się jakby po omacku, że to, czego szukają, wymyka im się ciągle z rąk. Bywa również, że to my sami należymy do tej grupy ludzi.

Pan Jezus przypomina Nikodemowi o wydarzeniach, które miały miejsce podczas długiego marszu Izraelitów z Egiptu do Ziemi Obiecanej. Po tym jak Izraelici szemrali przeciw Panu

Bogu, a nawet wystawiali Go na próbę, Bóg nakazał sporządzić Mojżeszowi miedzianego węża i zawiesić go na palu; ktokolwiek z wiarą spojrzał na niego, przeżył. Pan Jezus wykorzystał obraz węża, aby zapowiedzieć swoją mękę i śmierć na krzyżu. Krzyż, który zawsze był uważany za narzędzie pohańbienia i poniżenia, miał się stać znakiem największej miłości Boga do człowieka. Przeciwnością miłości i światła jest ciemność, życie w grzechu, bez Boga. Współczesny świat coraz częściej zapomina o miłości Boga, a dobro przez Niego ofiarowane bywa wyśmiewane, odrzucane lub ukrywane.

- Czego dotyczyła nocna rozmowa Pana Jezusa z Nikodemem? Czego Nikodem nie mógł zrozumieć?
- Co jest największym dowodem miłości Pana Boga do ludzi? Na co ukierunkowana jest miłość Boga wobec nas?
- W jakim celu Bóg posłał swojego Jedyne Syna na świat? Czego Pan Bóg oczekuje od ludzi, do których posłał swojego Syna?
- Na czym polega autentyczne, szczerze i pełne nawrócenie? Co nas najbardziej do tego kroku zniechęca?
- Co cennego zyskujemy w wyniku nawrócenia? Jakie owoce nawrócenia udało się nam już odkryć?
- Co należy robić, aby pielęgnować w sobie postawę nawrócenia?

Modlitwa na zakończenie

- Ojciec: Prośmy teraz Jezusa Chrystusa, który w spotkaniu z Nikodemem przybliżył tajemnicę wiary, aby udzielił nam swojego błogosławieństwa.
- Wszyscy domownicy: Ojcze nasz ...
- Ojciec: Niech nas błogosławi i strzeże Bóg wszechmogący i miłosierny: Ojciec i Syn, i Duch Święty, a pokój Pański niech zawsze będzie z nami.
- Wszyscy: Amen.

5. Niedziela Wielkiego Postu [B]

Czytania mszalne: Jr 31,31-34; Hbr 5,7-9; J 12, 20-33.

W najbardziej dogodnej porze (najlepiej po południu) rodzina gromadzi się razem przy stole, na którym znajduje się świeca oraz Pismo Święte.

Modlitwa i słuchanie Słowa Bożego

- Ojciec: W imię Ojca i Syna i Ducha Świętego.
- Wszyscy: Amen.
- Matka: odczytuje fragment: *J 12, 20-33*;
- Ojciec rodziny: odczytuje następującą modlitwę:

Módlmy się: *Prosimy Cię, Panie, nasz Boże, + udziel nam łaski, abyśmy gorliwie naśladowali miłość Twojego Syna, * który oddał własne życie za zbawienie świata. Przez naszego Pana Jezusa Chrystusa, Twojego Syna, który z Tobą żyje i króluje w jedności Ducha Świętego, Bóg, przez wszystkie wieki wieków.*

- Wszyscy: Amen.

Rozmowa na temat odczytanej Ewangelii

W usłyszanych słowach Ewangelii mogliśmy odkryć zapowiedź bliskiej już męki i śmierci Pana Jezusa na krzyżu. Dzięki tym wydarzeniom Pan Jezus przyciągnie wszystkich do Siebie. Jest jak ziarno, które musi obumrzeć, by wydać stokrotny plon. Musi „stracić ziemskie życie”, by zyskać nowe, uwielbione i przemienione. Obumierające ziarno uświadamia, że to, co najpiękniejsze i najcenniejsze rodzi się w bólu i cierpieniu. Nie ma miłości bez cierpienia. Prawdziwa miłość zaczyna się wtedy, gdy sprzeciwiamy się egoizmowi, kiedy sprawy innych traktujemy z większą uwagą niż własne.

Odejście od egoizmu jest zawsze bolesne i trzeba sobie zadać sporo trudu, aby do niego już więcej nie powracać. Przez ten wysiłek stajemy się bardzo podobni do Chrystusa, zbliżamy się do

Jego miłości i miłości drugiego człowieka. Dlatego samo pragnienie zobaczenia Jezusa nie wystarczy. Każdy, kto Go spotkał, powinien się stać do Niego podobnym. Jako ludzie wierzący doświadczamy przecież wiele razy Jego obecności, słyszymy Jego słowa, podziwiamy Jego czyny, nosimy w pamięci Jego miłosierdzie wobec nas, dobroć, miłość okazane nam zarówno w sakramentach świętych jak i w codziennym życiu. Dzisiejsza Ewangelia stawia nam wiele pytań odnośnie śladów Boga obecnych w naszym życiu.

- Co Pan Jezus miał na myśli mówiąc o ziarnie pszenicy, które musi obumrzeć?
- Od czego Pan Jezus uzależnił zgodę na ofiarę ze swojego życia za zbawienie ludzi?
- W jakiej sytuacji mógłby się ktoś zdecydować na ofiarę ze swojego życia?
- Dlaczego słuchacze tej nauki Pana Jezusa pozostają często nieporuszeni? Co utrudnia jej przyjęcie?
- Dlaczego brak wiary u słuchaczy tych nauk nie spotkał się z jakąś reakcją ze strony Pana Jezusa?
- W jaki sposób troszczymy się o świadectwo naszej wiary? Czy nasi bliscy i przyjaciele wiedzą o tym, że Pan Jezus jest dla nas kimś ważnym?

Modlitwa na zakończenie

- Ojciec: Prośmy teraz Jezusa Chrystusa, który przyszedł na świat, aby objawić nam wolę Ojca, aby pomógł nam pokonać mroki grzechu oraz udzielił nam swojego błogosławieństwa.
- Wszyscy domownicy: Ojcze nasz ...
- Ojciec: Niech nas błogosławi i strzeże Bóg wszechmogący i miłosierny: Ojciec i Syn, i Duch Święty, a pokój Pański niech zawsze będzie z nami.
- Wszyscy: Amen.

6. Niedziela Palmowa [B]

Czytania mszalne: Iz 50,4-7; Flp 2,6-11; Mk 11, 1-10

W najbardziej dogodnej porze (najlepiej po południu) rodzina gromadzi się razem przy stole, na którym znajduje się świeca oraz Pismo Święte.

Modlitwa i słuchanie Słowa Bożego

- Ojciec: W imię Ojca i Syna i Ducha Świętego.
- Wszyscy: Amen.
- Matka: odczytuje fragment: *Mk 14, 1-15, 47*;
- Ojciec rodziny: odczytuje następującą modlitwę:

Módlmy się: *Wszechmogący, wieczny Boże, aby dać ludziom przykład pokory do naśladowania, sprawiłeś, że nasz Zbawiciel przyjął ciało i poniósł śmierć na krzyżu; + daj nam pojąć naukę płynącą z Jego męki * i zasłużyć na udział w Jego zmartwychwstaniu. Który z Tobą żyje i króluje w jedności Ducha Świętego Bóg, przez wszystkie wieki wieków.*

- Wszyscy: Amen.

Rozmowa na temat odczytanej Ewangelii

Opis wjazdu Pana Jezusa do Jerozolimy nie zapowiada w najmniejszym stopniu zbliżającej się Jego męki i śmierci. Witają go tłumy ludzi, którzy widząc Go, cieszą się i śpiewają radosne pieśni. Wsłuchując się jednak dokładnej w słowa Jana Ewangelisty, możemy stwierdzić, że królewskiego powitania Chrystusa nie przygotowali mieszkańcy Jerozolimy, lecz ludzie, którzy przybyli do miasta na Święto Paschy oraz ci, którzy szli za Jezusem z Galilei. Naród Wybrany oczekiwał jednak innego króla. Spodziewali się, że ich król szybko przejmie władzę w Izraelu i przywróci im utraconą wiele wieków wcześniej niepodległość.

Patrząc na współczesne oczekiwania ludzi możemy łatwo zauważyć, że również w naszych czasach nie wszyscy mają takie

same wyobrażenia o Panu Jezusie. Coraz więcej ludzi nie zna Go prawie wcale, całkiem spora grupa tych, co Go znają, nie modli się do Niego, jeszcze inni potrzebują Go tylko do załatwienia rozmaitych trudnych spraw w swoim życiu, jednak nie jest im potrzebny jako ich Zbawiciel. Dzisiejsze spotkanie w kręgu rodziny stwarza bardzo dobrą okazję, aby każdy mógł powiedzieć, kim jest dla niego Pan Jezus.

- Co było powodem bardzo uroczystego przyjęcia zgotowanego Panu Jezusowi podczas wjazdu do Jerozolimy?
- Jakie nadzieje wiąźali mieszkańcy Jerozolimy z osobą Pana Jezusa? Dlaczego właśnie Jego obrali sobie za króla?
- Jak Pan Jezus przyjął to ciepłe i serdeczne powitanie? Dlaczego nie wykorzystał tej okazji, aby przysporzyć sobie trochę więcej popularności wśród ludzi?
- Jak zareagowaliby inni ludzie, gdyby nadarzyła się im taka okazja do zdobycia popularności? Skąd bierze się u tylu ludzi pragnienie zdobycia sławy?
- Dlaczego dzisiejszy świat tak nisko ceni sobie postawę posłuszeństwa i służby?
- W jaki sposób codziennie potwierdzam moją wierność wobec Pana Jezusa? Jak wychodzi mi codzienne naśladowanie Go w postawie posłuszeństwa i służby?

Modlitwa na zakończenie

- Ojciec: Prośmy teraz Jezusa Chrystusa, który wjazdem do Jerozolimy rozpoczął czas łaski, aby nas wewnętrznie odnowił oraz udzielił nam swojego błogosławieństwa.
- Wszyscy domownicy: Ojcze nasz ...
- Ojciec: Niech nas błogosławi i strzeże Bóg wszechmogący i miłosierny: Ojciec i Syn, i Duch Święty, a pokój Pański niech zawsze będzie z nami.
- Wszyscy: Amen.